

ali je slovenska ali ne — in če je dobro slovenska, de se občinskim slavlanskim besedam vversti. Jez nisim Gorenc, kakor morebiti kdo misli, ampak Dolenc: domačija pa ne brani, za Slovensino se potegniti. Nej tedaj čversta besedica „koj“ le živi, in občno-slovenska bode! Jožef Grahek.

Astramontana Krajncam tudi znana.

V čast svoje domovine moramo očitno tukaj povedati, de je v 23. listu naših Novic oznanjeno zeliše „astramontana“, akoravno ne mnogim, vunder marsikterim duhovnikom na Krajskim dobro znano, in sicer že več lét. Nam so astramontano Čubranski tehant gosp. J. M. že v létu 1828 v Ložkimpotoku (Laserbach) pokazali, od nje zdravilske moči zoper vgriz strupenih kač povédali, in nas tudi izleček ali cvét iz nje pripravljati in rabiti naučili. Rekli so: Nabéri astramontane ob njenim nar lepšim cvetenji, déni na drobno zrezane v primerjen lonec, kteriga z vodó naliješ do vérha in k ognju pristavljeniga 24 ur brez prenehanja, tode počasama, vreti pustiš; med vrenjem pa nič več vodé ne prilij. Potém odlij krop v kako skledo, prekuhamo zeliše pa v platneno ruto povito in v precép djano takó dolgo pervijaj in stiskaj, dokler sok iz zeliša čisto stlačiš. Letá sok poprejšnjimu v skledo prilij in vse skup v odkriti skledici na žerjavici takó dolgo pusti, de se vsa voda po sopari iskadí, in le sam čisti izleček ostane. To pa zvéditi, káni od časa do časa kaplico té mokrote na kosmat papír (Fliesspapier) in kader je nič več pil ne bo, stoj in veseli se! — že imaš cvet ali izleček zdravilne astramontane. Hrání ga potém v majhne steklenice z vozkim gerlam, ktere dobro z gobo zamašiti in z smolo zakapati moraš, de nikjer zrak va-nje ne pride in cvéta ne spridi. Drag naj ti bo, kakor zlató. — Rábi ga pa takole: Vzemi za lešnjikovo lupino tega cveta, zméšaj ga z nekoliko mlékam ali tudi z vodó, in daj ga pičenimu človéku ali žvíncetu popíti; rano pa le z čistim cvétam pomáži. Ponóvi oboje večkrat in — v kratkim času je strup ob svojo moč in nevarností ni več.

Slovenskiga iména tega zeliša sicer ne vémo, vémo pa dobro, de raste v Ložkimpotoku po hribskih snožétih, kjer smo ga samí toliko vídili, de bi si ga bili lahko polne koše nakosili. Tudi po Dobropólskih snožétih smo ga obilno našli, sami že cvét iz njega napravljali, ter se prepričali, de je to zeliše od vsih nam znanih pomočkov zoper kačji strup nar boljši in nar cenéjši. Hvala torej Bogu za to koristno zeliše, ktero nam tudi tukaj blizo — na naših gorjancih — raste.

Sentjerneječan.

Pristavek vredništva. Zeliše, kteriga zdravilno moč častiti gosp. Sentjerneječan tú popišejo in kteriga so nam z izlečkam vred v Ljubljano poslali, ni astramontana (inula squarrosa, inula bubonium) ampak nemški omán (inula germanica), kterimu je astramontana nar bolj podobna, in sicer takó, de se le po na tanjšim ogledovanju razločiti zamore. Razločki so posebno na peresčikih po steblih in pa po peresčikih na roži viditi. Nemški omán imá posteblih proti koncu podolgama špičaste peresa, proti steblu pa bolj široke, ki so takó h steblu prirašene, de brez vsiga receljčka na njem sedé in sicer takó, de steblo na pol obsežejo ali objamejo. Astramontana pa imá peresčike na sredi širokeji, na obeh koncih pa špičaste, ktere po steblih sedé, brez de bi jih obségli. Tudi cvetni rumeni peresčiki so pri astramontani širokeji, kakor pri nemškem ománu.

Pri tacih okolišinah nas misel obhaja, de imate obedvi zeliši, ki ste eniga plemena, tudi enako zdravilno moč. Od več krajev smo že nemški omán z enako veliko hvalo zoper pičenje strupenih živali dobili in zvedili, de je v tacih nesrečah že velikokrat očitno pomagal. Nar bolj so nam pa to gosp. Sentjerneječan v pričujočim spisku poterdili. Po tem takim smo berž ko ne dva enaka pomočka zoper strupenino zvedili, ktera sta poprej le v nekterih krajih znana bila. Častitljivimu gosp. Mažuraniću bodo Slovenci za to oznanilo vedno hvaležni, de nam je prvi zdravilno moč astramontane v Novicah oznanil in z tem oznanilam reč sprožil, ktera bo morebiti marsikterimu človéku življenje ohranila. — Kér je pa vunder zdravilna moč astramontane nar bolj poterdjena, bi dobro bilo, ko bi ljudje posebno to zeliše iskali, naberali in po poduku gosp. Sentjerneječana izleček napravljali.

Veselo oznanilo.

Visoko častitljivi gosp. Jož. Mažuranić kan. namestnik v Novim Vinodolu so nam v svojem dopisu od 30. Maliserpana

napovedali, de je 5 funtov izlečka astramontane za nas na poti. Poslali so ga nam zastonj. Nej se tedaj tisti gosp. duhovniki in zdravniki, ki ga želijo dobiti, pri vredništvu za-nj oglasijo; dali jim ga bomo zastonj, kakor smo ga dobili.

Pri ti priložnosti nam naš ljudomili prijatelj gosp. J. Mažuranić od akacijeviga semena takó le pišejo:

„Akacijevó seme, ki ste nam ga poslali, je že eno péd pognalo. Novovstrojeno društvo čitalnice ga je med se razdelilo, in en del precej vsejalo, drugiga pa bo v jeseni. Milina je pogledati, kakó to lepó raste, in če bo takó naprédvalo, se nadjamo, de bomo v prihodnji pomladi drevesca presajevali, in v malo letih bodo naši kamniti in goli bregovi z akacijami pokriti in dervarstvo bo mnogo oblakšano. To bo za vse čase lep spominik c. k. Ljubljanskiga kmetijskega (gospodarskiga) društva. — Karkoli nam boste prihodnjič dobriga oznanili in svetvali, vse hočemo iskusi.“

Pač veselo je slišati, de prizadevanje naše kmetijske družbe v razširanju koristnih kmetijskih podukov tudi v daljnih krajih lep sad rodi.

Vredništvo.

Žitni kup v Ljubljani v starih časih.

(Nadalje.)

V léto	Pše- nica		Rež		Ječmen		Prosó		Ajda		Oves	
	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.
1745	1	2	—	40	—	40	—	40	—	40	—	23
1746	1	4	—	40	—	36	—	36	—	33	—	24
1747	—	56	—	36	—	33	—	36	—	26	—	18
1748	1	4	—	36	—	33	—	33	—	24	—	20
1749	—	58	—	36	—	33	—	36	—	26	—	20
1750	1	—	—	39	—	36	—	36	—	39	—	18
1751	1	27	1	6	—	46	—	46	—	46	—	25
1752	1	13	—	50	—	43	—	39	—	39	—	24
1753	1	6	—	46	—	43	—	46	—	36	—	24
1754	1	13	—	46	—	43	—	43	—	43	—	25
1755	1	13	—	39	—	36	—	36	—	33	—	25
1756	1	13	—	39	—	36	—	36	—	33	—	25
1757	1	40	1	17	1	2	1	2	1	4	—	34
1758	1	37	1	20	1	3	1	4	1	4	—	29 1/4
1759	1	14	—	51	—	46	—	50	—	36	—	25
1760	1	12	—	56	—	46	—	46	—	39	—	25
1761	—	56	—	33	—	29	—	33	—	33	—	25

(Dalje sledi.)

Vganjka.

Učenec poprašan, kakó mu je po očetu imé, odgovori: „Kaj bi pravil, ko lagati ne smem, kér sim še mlad fantič. Iz dveh besed je moje imé: prvo še dolgo ne bom, drugo poprej; vunder oboje znabiti nikoli. — Povejte mi zdej Vi, kakó mi je po očetu imé?“

Masy.

Znajdba vganjke v poprejšnjim listu je:

P r a v d a.

Današnjemu listu je perložen list Nr. 11 perljan.

Žitni kup.	V Ljubljani		V Krajnju	
	9. Velkiser-pana.		4. Velkiser-pana.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	1	27	1	33
1 » » banaške ..	1	37	1	28
1 » Turšice	1	3	1	5
1 » Soršice	—	—	—	—
1 » Reži	1	3	1	7
1 » Ječmena	—	48	—	—
1 » Prosa	1	4	—	—
1 » Ajde	—	54	—	54
1 » Ovsas	—	—	—	38

h 33. listu kmetijskih in rokodélskih Noviz.
1845.

Kdor sheli, kako osnanilo v perloshenim listu natisniti in Novizam perdjati, plazha sa *vsako verstizo* 3 kr., zhe osnanilo le *enkrat* natisniti da; *dvakrat* 4 kr. in *trikrat* pa 5 kr.

(27.)

Priporočilo.

Kramarjem in vsim drugim kupcam, ki so skozi celo leto, odkar sim v prvič stacuno v *Ljubljani* odperl, od mene práv pridno kupovali, na znanje dam, de se bom tudi prihodnjič prizadeval, jim, kakor dozdej, z *lepim in vedno novim blagom po nar nižejši ceni* postreči. Zató sim se ravno zdej zopet na *Dunaj* in v *Bèrno* podal, sosébnó novo zimsko blago nakupit, de bom v stanu z *suknam* in *vso drugo štacnarsko robo* iz prvih in nar imenitniših fabrik vošila kupcov, kar bo nar bolj mogoče, dopolniti in svoji štacuni pridobljeno dobro imé tudi za naprej ohraniti.

Jožef Pleiweis,

kupčevavec v *Ljubljani* na velikim tergu.

(29.)

Travne semena na prodaj. (1)

Travne semena *letašniga pridelka* so na prodaj v *Ljubljani* poleg zidaniga mosta nad cesarskim grabnam v hiši Nr. 10 namreč: *pahovke* (französisches Raygras) funt po 20 krajcarjev, in *mačjiga repa* (Thymothäus-Gras) funt po 30 krajcarjev. Kdor vzame skup deset funtov, dobí 1 funt namečka.

(25.)

Pri Janesu Giontini, (2)

bukvarji v *Ljubljani* v Aichholzerjevi hišhi Nr. 237 na velikim tergu so na svetlo prishli in so na prodaj:

Kratke Pridige na vse nedelje in svetke zeliga leta. Vkup spravljene in vundane od *V. Kremplna*. V Gradzu 1839. Vesane 1 goldinar in 20 krajzarjev.

Škrina nebeshkih saklad sa spokorne duše. V Vidmu 40 kr.

Murko A. J. Theorisch-praktische Grammatik der flovenischen Sprache in Steiermark, Kärnthen, Krain, und dem illyrischen Küstenlande. Zweite umgearbeitete Auflage. Grätz 1843. Gebunden 1 fl. 12 kr.

(1)

Murko A. J. Slovénsko-nemshki in nemshko-flovénski rózni besednik. Kakor se flovénshina govori na Štajerskim, Koróshkim, Krajnskim in v sahodnih straneh na Vogerškim. V Gradzi 1833. 2 dela vesane 3 gold.

Darila sa pridne fholarje.

Bukvize polne molitev in lepih nauk sa manji in vezhi mladost, kakor tudi sa odraslene ljudi. Poleg nemshkiga od P. Egida Jaisa. V *Ljubljani* 1845. V papirji vesane 30 kr., v usnji s slato obreso 1 gold., bres slate obrese pa 40 kr. Dvanajst bukviz velja 5 gold. in ene bukvize se dobijo po verhu.

Hvala Boshja, ali navod, kako naj mlad kristjan Boga vlak dan zhašti in hvali. Molitne bukvize sa mladost. V *Ljubljani* 1844. V papirji vesane 15 kr. Kdor jih dvaajstn skupej vsame, jih dobi sa 2 gold. 24 kr. in ene sa priklado.

Mefingasti krish in popisovanje Palestine. V Gorizi 10 kr. V lepim papirju vesane 14 kr. Kdor jih dvanajst vsame, jih dobi sa 2 gold. 24 kr. in ene sa priklado.

Šveta deviza in muzheniza Filomena. Njeno shivljenje in molitve k tej svetnizi. V *Ljubljani* 1845. 12 kr.

Nauka polne pripovedi sa flovensko mladost. V *Ljubljani* 12 kr. V lepim papirju vesane 16 kr.

(24.)

Švete pesmi. (2)

(Perve bukvize)

so ravno sdaj v *Ljubljani* pri *Jos. Blasniku* tretjizh natisnjene, in sizer v *starim navadnim pravopisu* na svetlo prishle.

Te pesmi so sdaj vnovizh od spisavza gosp. *Bl. Potozhnika* pregledane, semtertje popravljene, in s novimi pesmami, kakor: f. Pavla, f. Lavrenza, f. Ane, f. Jakoba, f. Janesa evangelista, i. t. d. pomnoshene; takó, de ima ta tretji natif 20 pesem vezh, kakor prvi, in de je tifti, kateri ima perve in druge bukvize tih pesem, s kratkimi, pa serzhnimi pesmami sa vse godove in prasnike zeliga leta obilno preskerbljen.

De fi bo vsak, kateri rad kaj lepiga poje, oboje bukvize losheje napravil, smo zeno takó nisko postavili, kar je bilo mogozhe.

Perve bukvize v terdih platnizah vesane veljajo le 15 krajzarjev; druge bukvize se od sdaj dobé ravno tako terdo vesane sa 12 krajzarjev; oboje vkupej vesane pa sa 24 krajzarjev.

Na prodaj so v' Ljubljani pri bukvarji *J. Lerherji* na velkim tergu, in pri bukvovesu *L. Kremsharji* na starim tergu bliso shufhtarfskiga mostú.

(28.)

Osnanilo.

(1)

V shfazuni na *velkim tergu* (bliso hishe mestne gosposke v Ljubljani), ktera ima sa snamnje podobo *krajnskiga kmeta*

se dobijo mnoge shlahtne jédne in pitne rezhi (shpezarije) namrezh: rasne forte zúkra in kofé-ta; shlahtno *lasko* in pa tudi prav dobro *oger-shzhino* olje; hud *jesih*; prav lepo *lasko psheno* (rajsh), nemshki jeshprén, prava *Grafhka zhokolada*, zikorija, in vsih fort *dishave* (gvirzi); rasun tega tudi posebne shlahtne

vina, kakor *Malaga*, *Jamajshki rum*, *Rufarski samotok* (Ausbruch) i. t. d. Vse te rezhi se dobijo na sbiranje v moji shfazuni nar *boljsi forte* in po prav *niski zeni*, in kér she davnej kmetishki ljudje is deshele pri meni prav radi kupujejo, fim tem kupzam v sahvalo prizhijozho podobo napraviti dal in svojo shfazuno „*prikmetu*“ imenujem.

Edvard Shantel.

(21.)

Darila sa pridne sholarje.

(3)

Kér se blisha konez sholskiga léta, povabim zhaftitljivo duhovshino, kakor tudi p. i. vodje shól in uzhitelje od mene pripravne darila pri sholskih isprafhevanjih sa pridno katoljshko mladost kupiti. Imam na isbéro lepih molitnih in povefthnih

bukviz veliko po zeni. Dvanajst v enim vesilu jih veljá od 2 — 10 gold.

NB. Vlakimu vesilu pridám 100 podobshin od Shvetnikov v zéni od 10—30 kr. sa priklado.

Janes Giontini,
bukvar v Ljubljani.

(22.)

(3)

Prah, od kteriga merzhési poginejo.

Ta prah, ki vse merzhese pomorí, je od selishta, ki v Persii divje raste. Pomorí bolhe, ufhi, shurke, mole, mravljinze in vse take merzhese. Drusiga ni treba, kakor nektare shnôfe tega prahú potrefti, v shpranje pri posteljah, pri orodji, shenizam po rjuhah, predin se spat gré, bolham in shenizam po hishi sem ter tje, shurkam v kuhinjah pod ognjishi, molam, muham i. t. d.

Kakó je ta prah sa popotnike koristen, de imajo mirne nozhí, je gospod profesor Karol Koch na svojih potih v Asii skufil in tudi v svojih bukvah stran 46 od tega prahú s veliko hvalo pisal. Na Rusovskim je ta prah she vezh lét snan in vezh ga ne morejo tam pogreshati. Slafti se pa priporozhi pri bukvishah, kakor tudi kosuhovno in obleke molov varje. Vfim drugim shivalim nizh ne shkodje.

Naprodaj je pri meni v g. Aichholzerjevi hishi na velkim tergu, in veljá sapezhatena shkliza (glashek) s mojim imenam 42 krajzarjev.

Janes Giontini,
bukvar v Ljubljani.

(18.)

(3)

Pri *Jurju Lerherju*, bukvarju v *Ljubljani*, je na prodaj:

Hrana Evangeljskih náukov, bogoljubnim duham dana na vse nedélje in sapovedane prasnike v léti.

Spisali dushni pastirji na spodnjim Shtajarskim, na svitlo dal Anton Shlomshek, nekdanji kaplan per Novizerkvi.

Trije deli. Drugi pomnoshen natif. V Zelvzi 1845, veljá 2 goldinarja v srebru.